

KALIN TÜRK'ÜN AMENTÜSÜ

-İsmet Özel'in Din Tasavvuru ve Varoluşsal Boyutu-

Oğuzhan ATEŞ

Eskiyesi Yayınları: 209

KALIN TÜRK'ÜN AMENTÜSÜ
-İsmet Özel'in Din Tasavvuru ve Varoluşsal Boyutu-

Oğuzhan ATEŞ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Editör
Dr. Yasin GÖKHAN

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Aralık 2023

ISBN: 978-625-6781-21-4

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

KALIN TÜRÜK'ÜN AMENTÜSÜ

-İsmet Özel'in Din Tasavvuru ve Varoluşsal Boyutu-

Oğuzhan ATEŞ

Ankara 2023

Oğuzhan ATEŞ

Yozgat ilinin Sarıkaya ilçesinde doğdu (1979) ve aynı yerde ilkokulu bitirdi (1990). Konya Karma Ortaokulunda ortaokulu, Selçuklu Lisesinde de orta öğrenimini tamamladı. Konya'da Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Lisans eğitimi aldı (2003). Kayseri Erciyes Üniversitesinin Sosyal Bilimler Enstitüsünde *İsmet Özel'in Din Tasavvuru ve Varoluşsal Boyutu* adlı tez ile yüksek lisansını tamamladı (2017). *Varoluş Felsefesinde Günah ve Varoluş ilişkisi* adlı tez ile Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden doktor unvanı aldı (2023). Halen Yozgat Sorgun ilçesinde öğretmenlik yapmaktadır.

Dostum, Kardeşim, Yoldaşım İbrahim YILDIRIM'a ithafen

ÖN SÖZ

İsmet Özel, Modern Türk şiiri ve düşünce hayatında adından söz ettiren şairlerden, mütefekkirlerden birisidir. Türkiye’de İslâmî cenahın birçoğunun din anlayışına etkide bulunmuştur. Düşünsel olarak meseleleri “çözümü temelde ara, kavrayışta köklerle in” ilkesi dolayımında izah etmektedir. Mevzuları yüzeysel, pragmatist, sentezci, uyarlamacı bir mantıkla değil “bir şey neyse odur” mantığı çerçevesinde, o şeyin varlık zeminini temel ilke kabul ederek ele almaktadır. Türkiye’de din anlayışlarının aldığı şekil itibariyle İsmet Özel’in teklif etmiş olduğu bakış açısının başka anlayışlardan daha farklı bir karaktere işaret ettiğini söyleyebiliriz. Bu bakış açısının Türkiye’de geliştirilmek istenen otantik anlayışlara ufuk açıcı bir imkân barındırdığını düşünüyoruz. Bu açıdan İsmet Özel’in “devriye nöbeti” olarak tarif ettiği fikri sürecinin dayanaklarını oluşturan din anlayışının temel karakterinin ortaya çıkarılmasını önemsiyoruz. Bahsi geçen din anlayışı ise Tahrir Vazifeleri kitabında zikretmiş olduğu varoluşsal din anlayışıdır. Bu anlayışın “Modern zamanlarda nasıl Müslüman olunur?” sorunsalının bilinçlice halli için gereken bir anlayış olduğunu yine aynı eserinde dile getirir. Ancak teklif etmiş olduğu varoluşsal anlayış, Batı’da “Egzistansiyalizm” olarak adlandırılan anlayışın bir hayli ötesindedir. İsmet Özel bahsi geçen eserinde “benim Heidegger okumalarım birçok ayet ve hadisi daha yerli yerinde anlamama sebep olmuştur” diyerek, soylu etkiden kaçılmayacağını belirtmekle beraber, hakikatle ancak İslâm’ın sınırları dâhilinde irtibat kurulabileceğini de vurgulamaktan geri kalmaz. Geldiğimiz aşama itibariyle modern anlayışın esaslarının ve çelişkilerinin ne olduğu, yaşadığımız hayata yön veren unsur olarak modern zihniyetin nelere nasıl sirayet ettiği ve buna bizzat maruz kalmış insanlar olarak Heidegger ve diğer varoluşçu filozofların işaret ettiği şeylerin sahiciliği önemsenme-

lidir. Bu anlayışı, “bir şey neyse odur ve o şey olarak oluşa açılmıştır” zemininde anlayabiliriz. Varoluşsal din anlayışının İsmet Özel'in fikirleri temelinde bize hangi açılımları kazandırabileceği çalışmamızın esas gayesidir.

Çalışmamızın oluşumu sırasında varlıklarıyla bana direkt ya da indirekt katkı sunan tüm dostlarıma, Bozok Üniversitesi'nden Prof. Dr. Yaşar Türkben'e ve en başından sonuna kadar geniş tecrübelerinden istifade ettiğim, her türlü desteğini benden esirgemeyen danışman hocam sayın Prof. Dr. Ramazan ERTÜRK'e teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
GİRİŞ	11
A. Hayatı ve Fikri Süreci	11
B. Ana Hatlarıyla Varoluşsal Anlayış	15
BİRİNCİ BÖLÜM	
DİN TASAVVURU	29
A. Din Tasavvurunun Temel Unsurları	29
1.1. Din Kavramı/Borçlu muyum? Alacaklı mı?	29
1.2. Dinin Mahiyeti/Neydim? Ne Oldum? Ne Olacağım?	33
1.2.1. İman/Apaçık Olanı İşitmek, Besbelli Olana İttiba Etmek	38
1.2.2. İbadet/Yaratılmışlar İçindeki Yerine Razi Olmak	56
1.2.3. Ahlâk/Zevkli Kötü Mü? Zahmetli İyi Mi? Ya Da?	61
1.3. Dindışı ile İlişkiler/Hoşgörüdeki Kötülük, Müsamahadaki Üstünlük	63
2. Dinin Temel Unsurları	71
2.1. Allah/Her An Her Şeyi Yaratan, Her An Yeni Bir İşte Olan	71
2.2. Âlem/Hakikatin Sırlandığı Ortam	74
2.3. İnsan/Akılla Şehvet Arasındaki Kıstak	78
2.4. Vahiy ve Nübüvvet/Neyi Bilmenin Bilmeye Değdiğini Bilmek	82
B. Maruz Kalınmış Modernlikten İslâmî Anlayışa Geçiş	87
1. Modernlik ve Din/İstiğnadaki Azgınlık, Yaşamdaki Hakikat	88
2. Müslümanca Düşünmeye Giriş/ Üç Mesele	97
2.1. Teknik/Akılla Varlık Arasındaki Bağın Kopuşu	100
2.2. Medeniyet/İnsanı Sisteme Kurban Etmek	105
2.3. Yabancılaşma/Kendini Kaybetmek ve/veya Kendini Bula- mamak	108
3. İslâm'ı Kavramanın Safhaları/Tecrit-Tefrit-Tevhid	113
4. İslâmî Tavrı/Sahiciliği Kaybetmeden Direniş ve Atılım	116
5. Bir Karakter, Bir Anlayış ve Bir Tavrı Olarak Türklük	122

İKİNCİ BÖLÜM

DİN TASAVVURUNUN VAROLUŞSAL BOYUTU -----	131
A. Varoluş/Olabilmenin İmkânı-----	131
1. Varoluş-Din İrtibatı/Müslüman Oluş ve Varoluş -----	134
2. Varoluşsal Olmayan Din Anlayışları ve Çıkmazları-----	142
B. Varoluşsal İnsan/İnsan Olabilmenin İmkânı -----	143
1. Varoluşsal İnsanı İnşa Eden Yapılar-----	147
1.1. Dünyada Olmak/Bir Serinlik Aramak Mı? Bir Oluşa Açılmak Mı? -----	147
1.2. Özgürlük/Öz-ü-gür-lük ve Kendi Hikâyesinin Başrolünde Olmak-----	151
1.3. Ben-Sen/Ben-Şey/Şey-Ben İlişkileri/Özne miyim? Nesne miyim? Kul muyum?-----	159
1.4. Fânilik-Ölümlü Olmak/Ölümdeki Hayat, Hayattaki Ölüm ----	162
1.5. Hissî ve Ruhanî Varoluş/Otantisiteyi Aramak ya da Beklentisiz Bekleyiş -----	170
C. Varoluşsal Aydınlanma Süreci -----	176
1. Aşk/Gönül Mekanında Varoluş ve/veya Varlığın Cazibesine Kapılmak-----	176
2. Varolanın Varlığın Hakikati İçinde Aydınlanması -----	180
2.1. Metafizik/Saf Varoluş-----	180
2.2. Sanat-Şiir/Tasarlanmış Olanı Oluş İçin Azaltmak -----	204
3. Varlığın Bir Aydınlatma Olarak Kendini Göstermesi-----	218
3.1. Özlü Düşünme/Varlıkla Bağını Kesmeme-----	218
3.2. Dil/Özü Söze Katmak ya da Tahakküm İçin Mazeret Üretmek-----	236
D. Varoluşsal Ahlâk/Ahlaktaki Varoluş -----	240
SONUÇ -----	257
KAYNAKÇA -----	262